

dotique sommaire du voyage de la Belgica, Brussel, 1902). Ook de lijst van wetenschappelijke werken vertoont enkele lacunes. Een opvallende misser is het werk van Jean-René Vanney, *Histoire des mers australes*, Paris, Fayard, 1986, 737 p., dat zelf ook tal van andere referenties bevat die Maddison over het hoofd zag. Deze overigens vlot leesbare tekst wordt ontsierd door enkele slordigheden. Dat de auteur duidelijk niet vertrouwd is met de taal van Molière blijkt uit het quasi systematische ontbreken van de Franse accenten en andere schrijffouten (een technisch aspect waarover de uitgever zelf had kunnen waken...). Feitelijke onjuistheden duiken hier en daar ook op: zo is er sprake van de Franse koning "Louis X" i.p.v. Karel X; van de Frans-Pruisische oorlog van "1870-72" (i.p.v. 1870-71, p. 155); van de Italiaanse kolonisatie van Noord-Afrika "in de jaren 1880" (p. 151; Libië werd pas in 1912 officieel aangehecht; in de vermelde jaren was Italië actief in de hoorn van Afrika); enz. Maar zoals de traditionele formule het stelt: deze detailopmerkingen doen niets af aan de grote kwaliteiten van dit lezenswaardige werk.

Guy Vanthemsche
Vrije Universiteit Brussel

Tycho Walaardt, *Geruisloos inwilligen. Argumentatie en speelruimte in de Nederlandse asielprocedure, 1945-1994* (Hilversum: Verloren, 2012) 415 p. ISBN: 978-90-87042-943.

Met enige regelmaat leidt het voornemen asielzoekers naar hun herkomstland terug te sturen tot commotie in pers en politiek. Daarbij wordt nogal eens met weemoed naar het verleden verwezen, toen Nederland voor bijvoorbeeld helden die na 1945 het communisme ontvluchtten, een stuk gastvrijer was. Bij deze hardnekkige mythe en ook bij een aantal andere vastgeroeste misverstanden, zet Walaardt in zijn proefschrift vraagtekens. De mythe dat Nederland na de Tweede Wereldoorlog zijn deuren wagenwijd zou hebben opengezet voor bijvoorbeeld Oost-Europeaanen die uit stalinistische dictaturen waren ontsnapt, of de mythe over de gastvrijheid voor deserterende Portugezen die in het voor onafhankelijkheid vechtend Angola weigerden te vechten, blijken niet te kloppen. In feite wees de overheid hen als vluchteling af en stond ze verblijf op andere gronden toe, veelal als arbeidsmigrant. In zijn proefschrift heeft Walaardt een indeling gemaakt in verschillende perioden (de hoofdstukken 2 – 6). Een periode eindigt wanneer er een grote groep nieuwe vluchtelingen of asielzoekers in Nederland verscheen. De periodes overlappen een jaar omdat er geen sprake was van zogenaamde 'harde breuken'.

De eerste periode bestrijkt 1945-1956 en draagt als titel: 'Asielzoekers als 'het

paard van Troje'. De 'grote' groepen die Walaardt hier onderscheidt zijn de Hongaarse vluchtelingen en vluchtelingen uit Oost-Europa. In de tweede periode, 1965-1968, 'Asielzoekers als 'vervelende speldenprikken', wordt aangegeven dat er slechts ongeveer 100-200 asielverzoeken per jaar werden gedaan; van 'grote groepen' was dus geen sprake. De derde periode beslaat 1968-1977, 'Nieuwe vluchtelingen, nieuwe helden' en betreft het Tsjecho-Slowaakse vluchtelingen, vluchtelingen uit het Oostblok, Portugal (dienstweigeraars) en Griekenland (communisten). De vierde periode omvat 1977-1984, 'Medechristenen en onveilig Soedan'. In deze periode kwamen de meeste asielzoekers niet langer uit Europese landen. De twee belangrijkste groepen waren de Turkse Christenen en Ethiopiërs. De laatste periode die Walaardt onderscheidt is 1984-1994, 'Overall vandaan'. Ter illustratie: in 1981 ontving Justitie 754 asielaanvragen en in 1987 was dit gestegen tot 13.460 aanvragen. Deze periode wordt gekenmerkt door de komst van duizenden Tamils.

Dit hoofdstuk begint met de volgende casus: 'De Tamil C. kwam eind 1984 in Nederland aan. Hij verzweeg aanvankelijk dat hij in 1981 in Duitsland asiel had aangevraagd. Toen dit aan het licht kwam, wees Justitie zijn asielverzoek af op grond van het land-van-ontvangst principe. De commissieleden van de Advies Commissie voor Vreemdelingenzaken en de vertegenwoordiger van de United Nations Commissioner for Refugees wantrouwen C. Ze wezen zijn verzoek om herziening ook af. Bij de Raad van State wees C.'s advocaat op de onmogelijkheid van terugkeer naar Sri Lanka, terwijl Justitie C.'s ongeloofwaardigheid en 'kleurrijke fantasie' benadrukte. De rechter oordeelde dat C. zich zonder problemen kon vestigen in een ander deel van Sri Lanka. Hij vond het zuiden van Sri Lanka een binnenlands vestigingsalternatief voor C. In 1988 kwam zijn nieuwe advocaat met een nieuw argument. Hij vond dat de 'uitermate lange procedure' van zijn cliënt hem recht gaf op een verblijfsvergunning. Daarnaast had C. zich inmiddels verloofd met een Tamilvrouw die nog in de procedure zat en hij bleek een gewaardeerd lid van de Wageningse cricketclub. Volgens een bevriende Wageningse duurde zijn procedure zó lang dat uitzetten 'een onverkwikkelijke zaak' werd. Hij wees erop dat het jonge stel behoorlijk Nederlands sprak en een kind verwachtte. Uitzetten van een jong gezin naar een land in oorlog was volgens hem onverantwoord. In mei 1990 kreeg het gezin na een interne evaluatie een verblijfsvergunning op humanitaire gronden. De doorslag gaf dat de situatie in Sri Lanka was verslechterd en er een einde moest komen aan hun slopende onzekerheid.'

Zijn onderzoek van vijfhonderd persoonsdossiers uit een periode van vijftig jaar (1945-1994) toont aan dat de scheiding tussen wel of geen vluchteling wel werd gemaakt, maar niet werd volgehouden. Onechte vluchtelingen, malafide vluchtelingen, economische vluchtelingen en gelukzoekers moesten Nederland direct verlaten. Van de asielzoekers van wie de dossiers zijn bekeken, mocht ruim 70 procent uiteindelijk blijven. Er bestond overduidelijk een gat tussen beleid

en praktijk. Walaardt onderzoekt de argumenten die in moeilijke zaken uiteindelijk de doorslag gaven. Hij gebruikt voor zijn onderzoek naar de gebruikte argumenten de zogenaamde frame-analyse. Walaardt onderscheidt zeven frames, te weten vervolging, geloofwaardigheid, kritiek op de asielprocedure van een asielzoeker, medemenselijkheid, de persoon, en kosten en baten.

Uit al deze 'frames' kiezen beslissers, voorpleiters en tegenpleiters argumenten. De overheid (veelal ambtenaren van Justitie) oordeelde in veel gevallen dat asielzoekers 'ongeloofwaardig en niet vervolgd' waren. Afwijzingen zorgden zelden voor vertrek, maar wel voor ellenlange procedures. Na jarenlang wachten volgde alsnog toelating, zij het meestal niet als vluchteling. Asielzoekers mochten blijven, omdat zij getraumatiseerd, geïntegreerd, verwesterd of nuttig waren. De hierboven weergegeven casus van C. is hiervan een illustratie. De onderzochte persoonsdossiers toonden, dat ambtenaren speelruimte bezaten om asielzoekers, die formeel moesten worden afgewezen, alsnog toe te laten. Na veel debat werden asielverzoeken alsnog geruisloos ingewilligd.

Walaardt laat duidelijk zien hoe moeilijk het is 'echte' vluchtelingen van 'onechte' te onderscheiden. In feite vluchten mensen om allerlei redenen, waarbij politieke en economische factoren steeds met elkaar samenhangen en invloed op elkaar uitoefenen. Wat de overheid als een 'echte' vluchteling beschouwt, hangt tevens sterk af van de heersende beeldvorming over wie en wat zo iemand zou zijn. Dit is geruisloos inwilligen zonder er ruchtbaarheid aan te geven uit vrees voor aanzuigende werking, zo omschrijft de historicus de houding van de overheid.

Karin Zwaan

Radboud Universiteit Nijmegen